

Heerlen

voorstel

gemeenteraad

Vergadering:
gemeenteraad Heerlen

Heerlen, 24 april 2025

Vergaderdatum:
24 september 2025
23 september 2026

Onderwerp

Rekenkameronderzoek: 'Keuzes in kwaliteit en samenhang'
een rekenkameronderzoek naar beleid en uitvoering van toezicht en handhaving in Heerlen.

Registratienummer:

Agendapunt:

Inleiding/aanleiding

De rekenkamer Heerlen onderzocht het beleid en de uitvoering van toezicht en handhaving in de gemeente Heerlen.

Toezicht en handhaving kunnen op verschillende gemeentelijke beleidsvelden betrekking hebben, en een rol spelen binnen én tussen Ruimtelijke ordening en bouwen, Milieu, Afval, Openbare ruimte, Economie en detailhandel; Openbare orde en veiligheid, Wonen en leefbaarheid, Verkeer en parkeren en het Sociaal domein (zorg, jeugdhulp, participatie).

Doelstelling van het onderzoek van de rekenkamer is de gemeenteraad mee te nemen in de opgave van toezicht en handhaving die de gemeente wettelijk heeft of die zij zichzelf gesteld heeft. Dit wordt bekeken vanuit het perspectief van doelmatigheid en doeltreffendheid en de bevindingen worden geanalyseerd op mogelijkheden om te verbeteren.

Het onderzoek is gesplitst de drie belangrijkste beleidsterreinen waarin toezicht en handhaving een rol speelt: openbare orde en veiligheid, bouw- en milieutoezicht en bodem (BMB) en het sociaal domein. Deze beleidsterreinen wijken inhoudelijk dusdanig van elkaar af, dat een overkoepelende analyse naar mening van de rekenkamer geen meerwaarde voor de gemeenteraad heeft. Het onderzoek is dan ook gerapporteerd per beleidsterrein. Waar versterking mogelijk is door het verbinden van toezicht en handhaving tussen de beleidsterreinen, wordt dat aangegeven.

De rekenkamer wil de gemeenteraad inzicht geven in beleid en uitvoering:

- welke doelen gesteld zijn voor toezicht en handhaving in de gemeenten;
- hoe doeltreffend en doelmatig het beleid op toezicht en handhaving wordt uitgevoerd;
- hoe de gemeente bij schaarste keuzes maakt en prioriteiten stelt met betrekking tot de uitvoering van toezicht en handhaving.
- wat de rol van de raad is bij het vaststellen en controleren van het toezicht- en handhavingsbeleid.

De rekenkamer stelt daarom de volgende hoofdvraag:

Wat was het beleid voor toezicht- en handhaving van de gemeente Heerlen in de periode 2019-2023 en is de uitvoering doeltreffend en doelmatig geweest?

Voor de onderzoekopzet zie bijlage 1. Hierin vindt u hoe de onderzoeksvraag in deelvragen is opgedeeld, evenals de opzet van het onderzoek.

Conclusies:

1. Heerlen heeft geen integraal toezicht- en handhavingsbeleid. Er is wel beleid voor afzonderlijke beleidsterreinen en hoewel veiligheidsbeleid en sociaal beleid in sterke samenhang gezien worden, wordt de invloed van die koppeling voor toezicht en handhaving niet duidelijk.
2. De doelstellingen van het toezicht- en handhavingsbeleid zijn niet SMART geformuleerd, noch is er beschreven hoe de gewenste situatie er uit moet zien, waardoor de effectiviteit en doelmatigheid van de uitvoering moeilijk te beoordelen zijn.
3. Er is onvoldoende monitoring om conclusies te kunnen trekken over de resultaten van het gevoerde beleid.
4. Zowel bij openbare orde en veiligheid als bij BMB wordt de toezicht en handhaving beperkt door een tekort aan capaciteit. Dit leidt tot keuzes waarbij soms wordt besloten onder het wettelijk minimumniveau te handhaven. Hoewel deze keuzes goed overwogen worden is het de vraag of het wettelijk minimumniveau niet al een door de rijksoverheid weloverwogen ondergrens is en de risico's daarom onacceptabel. De rekenkamer is van mening dat de raad hierover minimaal geconsulteerd dient te worden.
5. In het sociaal domein maakt de gemeente voor de zorg de keuze om toezicht en handhaving zoveel mogelijk op een afstand in te richten, en wel bij de contractpartners die de zorg organiseren en uitvoeren. De gemeentelijke toezichthouders voor WMO controleren alleen de PGB's. Er wordt alleen via contractbeheer toezicht gehouden of de kwaliteit van de zorg aan de maat is. Dit vindt de rekenkamer mager.
6. De rekenkamer heeft geen helder beeld gekregen van de middelen die de gemeente inzet voor toezicht en handhaving.
7. Tenslotte constateert de rekenkamer dat er met name bij openbare orde en veiligheid structureel incidentele middelen worden ingezet om aan de behoefte aan extra personeel te voorzien. Dit is een kwetsbare situatie.

De rekenkamer is van mening dat er tijdig stappen ondernomen moeten worden om het capaciteitstekort te definiëren teneinde het structureel op te vangen als de tijdelijke middelen wegvallen.

8. Er is geen communicatieplan om het belang van toezicht en handhaving en de medewerking daarbij van inwoners onder de aandacht te brengen.
9. De gemeenteraad is beperkt betrokken bij de totstandkoming van het toezicht- en handhavingsbeleid. Het college informeert de raad wel over de uitvoering, maar er is weinig ruimte voor de raad om strategische keuzes te beïnvloeden. De raad heeft hier wel een mening over. De rekenkamer is van mening dat het in ieders belang is dat het college daar kennis van neemt en er gebruik van maakt.

Aanbevelingen aan de raad:

1. Vraag het college om in het beleidsplan voor toezicht en handhaving SMART doelen te formuleren en daarbij aan te geven op welke manier inzicht wordt gegeven in de effectiviteit van het beleid.
2. Vul de wettelijk voorgeschreven rapportage voor de raad aan met inzichtelijke factsheets, waarop raadsleden in een oogopslag kunnen zien wat de belangrijkste resultaten van toezicht en handhaving zijn en wat de afwijkingen. Toets in de jaarlijkse verslaglegging op inzichtelijkheid en aandacht voor de zaken die de raad van belang acht. Maak hierbij ook gebruik van verhalende beleidsevaluatie.
3. Vraag het college om met de raad de discussie te voeren over de prioriteiten bij de inzet van toezicht en handhaving, en de raad daarbij te voorzien van de mogelijke scenario's waarbij ook inzicht in de kosten wordt gegeven.
4. Vraag het college om een communicatieplan te ontwikkelen waarmee de gewenste preventie door communicatie met de inwoners van de stad planmatig kan worden gerealiseerd.

Aanbevelingen aan het college:

1. Maak duidelijk hoe de in het handhavingsbeleid geformuleerde prioriteiten en handhavingsdoelen zijn vertaald naar de uitvoeringsplannen.
2. Ontwikkel een systeem van evaluatie en monitoring waarbij systematisch wordt ingezet op het verklaren van verzamelde informatie in het licht van effectiviteit van beleid en van effectief handelen.
3. Deel de resultaten van bezwaar- en beroepsprocedures actief met handhavers, zodat zij verbeteringen in hun handhavingspraktijk kunnen realiseren.

Bevoegdheid

Raad

Voorstel

1. De conclusies en aanbevelingen in het onderzoeksrapport van de rekenkamer over het beleid en de uitvoering van toezicht en handhaving over te nemen.
2. Het college te verzoeken om de aanbevelingen over te nemen en uit te voeren en de raad hierover te informeren.

Planning, procedure en uitvoering

Commissie MW 17 september 2025

Raad 24 september 2025

Commissie MW 16 september 2026

Raad 23 september 2026

Bijlagen

Onderzoeksrapport rekenkamer Heerlen inzake beleid en uitvoering van toezicht ten handhaving.

de voorzitter van de Rekenkamer Heerlen,

M. van Tulder

raadsbesluit

De raad der gemeente Heerlen;

gezien het advies van de raadscommissie voor maatschappelijk en welzijn d.d. 24 september 2025 en 16 september 2026:

besluit:

1. De conclusies en aanbevelingen in het onderzoeksrapport van de rekenkamer over het beleid en de uitvoering van toezicht en handhaving over te nemen.
2. Het college te verzoeken om de aanbevelingen over te nemen en uit te voeren en de raad hierover te informeren.

Aldus besloten tijdens de vergadering van de raad der gemeente Heerlen van 23 september 2026.

de griffier,

de voorzitter,

drs. T.W. Zwemmer

drs. R. Wever